

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Сумська філія

Кафедра юридичних дисциплін

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

**навчальної дисципліни «Кримінальний процес»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 Право (право)**

за темою: «Суб'єкти (учасники) кримінального провадження»

Суми 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
ХНУВС
Протокол від 29.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри юридичних дисциплін (протокол № 1 від
від 29.08.2023)

Розробник:

1. Викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ Матус В.В.

Рецензент:

1. Завідувач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії ХНУВС, доктор юридичних наук, доцент Панасюк О. В.

ПЛАН:

1. Інші учасники кримінального провадження.
2. Відводи суб'єктів кримінального провадження.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року №254к/96-ВР. Дата оновлення: 21.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 01.09.2023).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та доповн. станом на 12 лютого 2019 р.: Офіц. текст. К.: Алерта. 2019. 324 с.
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від від 2 червня 2016 р № 1402-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>. (дата звернення: 01.09.2023).
4. Про прокуратуру. Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 01.09.2023).
5. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 року URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3460-17/conv>.
6. Кримінальний процес України у 2-х част.: ч. 1: Досудове провадження: підручник / Бойко О.П., та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; 2017. 327 с.
7. Кримінальний процес : підруч. Кол. авт. ; кер. авт. кол. д-р юрид. наук, доц. О.Ф. Кобзар. У 2-х ч. Ч. 2. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 235 с.
8. Кримінальний процес. Особлива частина (альбом схем) навч. посіб. /Л.Д. Удалова та ін. Київ: Центр учбової літератури. 2015. 224 с.
9. Кримінальне процесуальне право України Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури. 2015. 216 с.
10. Кримінальний процес України: загальна частина: підручник О.О. Волобуєва та ін. Київ: ВД Дакор 2015. 172с.
11. Молдован В.В., Молован А.В., Канавець Р.С. Кримінальний процес України: лекції. Процесуальні документи. Навчальний посібник. 2- ге вид. із змін та доп. К.: Алерта, 2016. 360 с.
12. Дудаш Т.І. Практика Європейського суду з прав людини: навчальний посібник. 3- тє вид. стереотипне. Академічне видання. Київ: Алерта. 2016. 488 с.
13. Уваров В. Г. Застосування практики Європейського Суду з прав людини та норм міжнародно-правових актів в удосконаленні кримінального судочинства України: монографія, Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2012. 404 с.

14. Тертишник В.М. Правнича допомога та захист у кримінальному процесі: Підручник. Академічне видання. Київ: Алерта, 2018. 446 с.
15. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. 1906-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15> (дата звернення: 01.09.2023).
16. Сербін М. М., Солдатенко О. А. Практикум з кримінального процесу : навч. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 84 с.
17. Бойко О. П., Литвинов В. В. Проблемы обеспечения безопасности участников уголовного процесса в Украине. *Международный научно-практический правовой журнал «Legea si Viata»*. 2019. № 2/2. С. 33-35.
18. Демура М. І. Процесуальне становище потерпілого під час досудового розслідування: монографія, 2018. 224 с.
19. Інструкція про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України: наказ МВС від 06.07.2017 №570 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1503-12> (дата звернення: 01.09.2023).
20. Гаркуша А.Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. Форум права. Науковий журнал № 2. 2019. С.15-22 URL: http://arhive.nbu.gov.ua/j-tit/FP_index.htm (дата звернення: 01.09.2023).
21. Рогальська В. В. Регламентація та реалізація права на переклад в контексті забезпечення справедливого судочинства. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2019. № 2. С. 150-157.
22. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України: наказ МВС від 20.05.2020 № 405 URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.09.2023).

1. Інші учасники кримінального провадження.

Заявником - є фізична або юридична особа, яка звернулася із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування, і не є потерпілим (ч. 1 ст. 60 КПК України).

Основним критерієм розмежування заявника від потерпілого є фактор заподіяння моральної, фізичної або майнової шкоди. Така шкода заподіюється виключно потерпілій стороні.

Фізична особа, яка є заявником - це людина, дієздатна, досягла 16 років,

тобто віку, з якого настає кримінальна відповідальність згідно зі ст. 383 КК України за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, і не є потерпілим. Відповідно до ст. 80 ЦК України юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку. Загальні положення про юридичну особу зазначені у гл. 7 ЦК України і можуть бути використані у КПК України.

Заяви та повідомлення про кримінальне правопорушення подаються до прокуратури, органів досудового розслідування як в усній, так і у письмовій формі. Такі заяви можуть подавати як представник юридичної особи, так і фізична особа, але вони повинні стосуватися вчинення кримінального правопорушення не стосовної, а інших юридичних чи фізичних осіб.

Заявник має право:

1) отримати від органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію. Відповідно до норм КПК України документом, який би підтверджував прийняття і реєстрацію заяви або повідомлення про кримінальне правопорушення, слід розуміти копію з ЄРДР;

2) подавати на підтвердження своєї заяви речі і документи. Речі й документи, що підтверджують заяву або повідомлення заявника про кримінальне правопорушення, він може подавати разом з письмовою заявою або безпосередньо службовій особі органу державної влади, уповноваженому розпочати досудове розслідування;

3) отримати інформацію про закінчення досудового розслідування в порядку, встановленому гл.6 КПК України;

4) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом;

5) оскаржувати в порядку, встановленому §1 гл. 26 КПК України: а) бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення; б) рішення слідчого, прокурора про закриття кримінального провадження; в) рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки;

б) заявляти клопотання і подавати скарги рідною мовою або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Заявник під розпис попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення.

Цивільним позивачем у кримінальному провадженні є фізична особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової шкоди, та яка в порядку, встановленому КПК України, пред'явила цивільний позов (ч. 1 ст. 61 КПК України).

Права та обов'язки цивільного позивача, виникають з моменту подання позовної заяви органу досудового розслідування або суду. Інших процесуальних документів, таких як винесення постанови слідчим чи прокурором або ухвали суду про визнання особи цивільним позивачем, закон не вимагає.

Часові рамки визнання цивільним позивачем обмежені періодом зі стадії досудового розслідування і до початку судового розгляду (ч. 1 ст. 128 КПК

України). При пред'явленні цивільного позову позивач звільняється від сплати державного мита.

Підтримувати цивільний позов може сам потерпілий або законний представник. Відмовитися від позову може лише сам цивільний позивач. Представник цивільного позивача може користуватися цим правом тільки за домовленістю із цивільним позивачем. Законний представник неповнолітнього цивільного позивача також повинен погоджувати свою позицію з позивачем.

Цивільний позивач має права та обов'язки, передбачені КПК України для потерпілого, в частині, що стосуються цивільного позову, а також має право підтримувати цивільний позов або відмовитись від нього до видалення суду в нарадчу кімнату для ухвалення судового рішення. Цивільний позивач повідомляється про прийняті процесуальні рішення в кримінальному провадженні, що стосуються цивільного позову, та отримує їх копії у випадках та в порядку, встановлених КПК України для інформування та надіслання копій процесуальних рішень потерпілому.

Цивільним відповідачем у кримінальному провадженні може бути фізична або юридична особа, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану злочинними діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, та до якої пред'явлено цивільний позов у порядку, встановленому КПК України (ч. 1 ст. 62 КПК України).

Цивільний відповідач і підозрюваний, обвинувачений - це різні процесуальні фігури. Підозрюваний, обвинувачений несуть цивільну відповідальність за власні дії у зв'язку з вчиненням кримінального правопорушення. Цивільний відповідач - це не представник і не захисник підозрюваного, обвинуваченого, а самостійний учасник, який залучається до участі в кримінальному провадженні у зв'язку з наявністю законних підстав,

через які цивільну відповідальність за дії, вчинені підозрюваним, обвинуваченим, несе інша особа - цивільний відповідач.

Як цивільний відповідач можуть бути батьки, опікуни, піклувальники та інші особи, а також підприємства, установи та організації, які в силу закону несуть матеріальну та моральну відповідальність за шкоду, завдану діями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, та до якої пред'явлено цивільний позов у порядку, встановленому гл. 9 КПК України.

Права та обов'язки цивільного відповідача виникають з моменту подання позовної заяви органу досудового розслідування або суду. Для притягнення як цивільного відповідача закон не вимагає, аби особа, яка провадить розслідування кримінального провадження виносили постанову, а суд ухвалу, для цього необхідно щоб було заявлено позов, тобто з фактичного моменту заявлення позову.

Цивільний відповідач має права та обов'язки, передбачені КПК України для підозрюваного, обвинуваченого, в частині, що стосуються цивільного позову, а також має право визнавати позов повністю чи частково або заперечувати проти нього. Цивільний відповідач повідомляється про прийняті процесуальні рішення в кримінальному провадженні, що стосуються цивільного позову, та отримує їх копії у випадках та в порядку, встановлених КПК України для інформування та надіслання копій процесуальних рішень підозрюваному, обвинуваченому.

Цивільний відповідач зобов'язаний:

- не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора відомості досудового розслідування, які стали йому відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні;

- дотримуватися порядку в судовому засіданні та беззаперечно підкорятися відповідним розпорядженням головуєчого;

- виконувати інші обов'язки, передбачені КПК України для підозрюваного, обвинуваченого, в частині, що стосуються цивільного позову.

Представник - особа, уповноважена за законом або дорученням учасника кримінального провадження представляти його законні інтереси.

У кримінальному провадженні інтереси цивільного позивача, цивільного відповідача можуть представляти представники та законні представники.

Представником цивільного позивача, цивільного відповідача - фізичних осіб може бути лише адвокат, відомості про якого внесені до Єдиного реєстру адвокатів України

Якщо цивільним позивачем, цивільним відповідачем є юридична особа, то їх представником може бути керівник чи інша особа, уповноважена законом або установчими документами, а також працівник юридичної особи за довіреністю.

Повноваження представника цивільного позивача, цивільного відповідача на участь у кримінальному провадженні підтверджуються:

- документами тобто свідоцтвом про право на зайняття адвокатською діяльністю, ордером чи договором із захисником або дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, якщо представником цивільного позивача, цивільного відповідача є особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні;

- копією установчих документів юридичної особи - якщо представником

цивільного позивача, цивільного відповідача є керівник юридичної особи чи інша уповноважена законом або установчими документами особа;

- довіреністю - якщо представником цивільного позивача, цивільного відповідача є працівник юридичної особи, яка є цивільним позивачем, цивільним відповідачем.

Представник користується процесуальними правами особи, яку він представляє, крім права давати показання. Представник не вправі використовувати свої повноваження на шкоду інтересам особи, яку він представляє.

Якщо цивільним позивачем є неповнолітня особа або особа, визнана в установленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною, її процесуальними правами користується законний представник.

Відповідно до п. 12 ч. 1 ст. 3 КПК України неповнолітня особа - малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. Недієздатною чи обмежено дієздатною особа визнається в порядку цивільного провадження. Підставою для визнання фізичної особи недієздатною є наявність у неї хронічного, стійкого психічного розладу, внаслідок якого особа не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. Поняття психічного розладу визначено у Законі України «Про психіатричну допомогу» від 22 лютого 2000 року № 1489-III.

Підставою для допуску особи як законного представника є документ, що підтверджує його відносини з особою, яку він представляє. Про залучення законного представника слідчий, прокурор виносить постанову, а слідчий суддя, суд - ухвалу, копія якої вручається законному представнику.

Законний представник користується процесуальними правами осіб, яких

він представляє. З моменту досягнення повноліття функція законного представництва припиняє свою дію, а законний представник припиняє свою процесуальну діяльність.

Представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, може бути:

- а) особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником;
- б) керівник чи інша особа, уповноважена законом або установчими документами; працівник юридичної особи.

Повноваження представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, на участь у провадженні підтверджуються:

- документами, передбаченими ст. 50 КПК України, якщо представником є особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні;
- копією установчих документів юридичної особи, якщо представником є керівник юридичної особи чи інша уповноважена законом або установчими документами особа;
- довіреністю, якщо представником є працівник юридичної особи.

Протягом кримінального провадження представник юридичної особи має право:

- знати, у зв'язку із вчиненням якого кримінального правопорушення здійснюється провадження щодо юридичної особи, та давати пояснення з цього приводу;

- користуватися правовою допомогою;
- збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді, суду докази;
- брати участь у проведенні процесуальних дій;
- під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, що заносяться до протоколу, а також знайомитися з протоколами слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, виконаних за його участі;
- застосовувати з дотриманням вимог цього Кодексу технічні засоби під час проведення процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосовування технічних засобів під час проведення окремої процесуальної дії чи на певній стадії провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);
- заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;
- заявляти відводи;
- одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;
- оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому КПК України;

- користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача.

Під час досудового розслідування представник юридичної особи має право:

- брати участь у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях, під час проведення яких ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дії, що заносяться до протоколу, а також знайомитися з протоколами слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, виконаних за його участі;

- ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому ст. 221 КПК України, та вимагати відкриття матеріалів згідно із ст. 290 КПК України.

Під час судового провадження представник юридичної особи має право:

- бути завчасно поінформованим про час і місце судового розгляду;

- брати участь у судовому провадженні;

- виступати в судових дебатах;

- ознайомлюватися з журналом судового засідання та технічним записом судового процесу, які йому зобов'язані надати уповноважені працівники суду, і подавати щодо них свої зауваження;

- оскаржувати в установленому цим Кодексом порядку судові рішення та ініціювати їх перегляд, знати про подані на них апеляційні та касаційні скарги,

заяви про їх перегляд, подавати на них заперечення.

Представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, має також інші процесуальні права, передбачені КПК України.

Представник юридичної особи зобов'язаний:

- прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття - завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття;

- не перешкоджати встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення;

- не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю.

Свідок - це фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань (ч. 1 ст. 65 КПК України).

Будь-який громадянин України, якщо він став свідком події, що розслідується, незалежно від його положення може бути допитаний як свідок, крім випадків встановлених законом. Закон не встановлює вікових обмежень для осіб, які можуть бути викликані й допитані як свідки. Але ним встановлені особливості допиту малолітнього чи неповнолітнього свідка (ст. 226 КПК України). Як свідки можуть бути залучені і працівники правоохоронних органів, які здійснювали безпосередньо слідчі (розшукові) дії, особи, які брали участь у проведенні окремих слідчих (розшукових) дій (поняті, спеціалісти, експерти,

перекладачі тощо), особи, які здійснювали законне затримання. Засуджений також може бути допитаний як свідок стосовно своїх співучасників у вчиненні кримінального правопорушення, якщо матеріали досудового розслідування стосовно них виділено в окреме провадження.

Існують деякі категорії осіб, які наділені імунітетом свідка, тобто звільняються в силу закону від обов'язків свідчити. У науці кримінального процесу імунітет свідка прийнято поділяти на обов'язків (абсолютний) і факультативний (відносний). При обов'язковому імунітеті взагалі забороняється допит певних осіб як свідків у кримінальному провадженні. При факультативному імунітеті у особи є право відмовитися від давання показань, але вона може за власним бажанням давати показання.

Абсолютний імунітет (тобто не можуть бути допитані як свідки) мають:

- захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законний представник потерпілого, цивільного позивача у кримінальному провадженні - про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням функцій представника чи захисника;

- адвокати - про відомості, які становлять адвокатську таємницю. Відносини адвоката і його клієнта будуються на принципі конфіденційності, встановленому ч. 1 ст. 43 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Предмет адвокатської таємниці становлять питання, з яких громадянин або юридична особа зверталися до адвоката, зміст консультації, поради та роз'яснення щодо вирішення правових питань, а також інші відомості, отримані адвокатом від його клієнта, представників та/або з інших джерел при здійсненні адвокатської діяльності;

- нотаріуси - про відомості, які становлять нотаріальну таємницю. Стаття 5 Закону України «Про нотаріат» зобов'язує нотаріусів зберігати в таємниці відомості, одержані ним у зв'язку із вчиненням нотаріальних дій. Стаття 8 цього Закону визначає, що нотаріальна таємниця - це сукупність відомостей, отриманих під час вчинення нотаріальної дії або звернення до нотаріуса заінтересованої особи, у тому числі про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права і обов'язки тощо;

- медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторону життя особи - про відомості, які становлять лікарську таємницю. Медичні, фармацевтичні працівники відповідно до ст. 78 Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 року № 2801-XII зобов'язані дотримуватися вимог професійної етики і деонтології, зберігати лікарську таємницю;

- священнослужителі - про відомості, одержані ними на сповіді віруючих. Статтею 3 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» передбачено, що кожному громадянину України гарантується право на свободу совісті. Це право включає свободу мати, приймати і змінювати релігію або переконання за своїм вибором і свободу одноособово чи разом з іншими сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відправляти релігійні культи, відкрито висловлювати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання;

- журналісти - про відомості, які містять конфіденційну інформацію професійного характеру, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації. Норми професійної етики вимагають від журналіста поважати гідність людини, її право на приватне життя. Журналіст зберігає у таємниці відомості про особу, яка передала інформацію або інші матеріали, за умови нерозголошення її імені. Право і обов'язок журналіста на збереження таємниці авторства та джерела інформації закріплено в ст. 26 Закону України «Про друковані засоби масової

інформації (пресу)» від 16 листопада 1992 року та ст. 59 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» від 21 грудня 1993 року;

- професійні судді, присяжні - про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, за винятком випадків кримінального провадження щодо прийняття суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, ухвали;

- особи, які брали участь в укладенні та виконанні угоди про примирення в кримінальному провадженні, - про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з участю в укладенні та виконанні угоди про примирення;

- особи, до яких застосовані заходи безпеки, - щодо дійсних даних про їх особи. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23 грудня 1993 року передбачає осіб, щодо яких може бути вжито заходів забезпечення безпеки та про осіб, які мають відомості про дійсні дані про осіб, до яких застосовані заходи безпеки;

- особи, які мають відомості про дійсні дані про осіб, до яких застосовані заходи безпеки, - щодо цих даних.

Частина 3 ст. 65 КПК України передбачає можливість звільнення осіб, перелічених в пп. 1-5 ч. 2 цієї ж статті, від обов'язку зберігати професійну таємницю особою, яка довірила їм ці відомості. Обов'язковою умовою такого звільнення є добровільна заява особи, яка відмовляється від необхідності збереження довірених відомостей, написана власноручно та скріплена її підписом. У заяві повинно бути визначено обсяг цих відомостей.

Факультативний імунітет від обов'язку свідчити у кримінальному провадженні (тобто не можуть без їх згоди бути допитані як свідки) мають:

- особи, які мають право дипломатичної недоторканності, а також працівники дипломатичних представництв - без згоди представника дипломатичної установи;

- члени сім'ї, близькі родичі, усиновлені, усиновителі підозрюваного, обвинуваченого;

- особа, яка своїми показаннями викривала б себе, членів сім'ї, близьких родичів, усиновленого усиновителя у вчиненні кримінального правопорушення.

Свідок має право:

- знати, у зв'язку з чим і в якому кримінальному провадженні він допитується;

- користуватися під час давання показань та участі в проведенні інших процесуальних дій правовою допомогою адвоката;

- відмовитися давати показання щодо себе, близьких родичів та членів своєї сім'ї, що можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні ним, близькими родичами чи членами його сім'ї кримінального правопорушення, а також показання щодо відомостей, які згідно з положеннями ст. 65 КПК України не підлягають розголошенню;

- давати показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, і користуватися допомогою перекладача;

- користуватися нотатками і документами при даванні показань у тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших відомостей, які йому важко тримати в пам'яті;

- на відшкодування витрат, пов'язаних з викликом для давання показань;
- ознайомлюватися з протоколом допиту та заявляти клопотання про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, а також власноручно робити такі доповнення і зауваження;
- заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом;
- заявляти відвід перекладачу.

Свідок зобов'язаний:

- прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду;
- давати правдиві показання під час досудового розслідування та судового розгляду;
- не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі свідку у зв'язку з виконанням його обов'язків.

Особа, яку залучають до проведення процесуальних дій під час досудового розслідування як понятого або яка стала очевидцем таких дій, зобов'язана на вимогу слідчого, прокурора не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії.

За завідомо неправдиві показання слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду (ст. 384 КК України), за відмову від давання показань слідчому,

прокурору, слідчому судді чи суду (ст. 385 КК України), за розголошення даних досудового слідства без дозволу слідчого або прокурора (ст. 387 КК України), свідок несе кримінальну відповідальність.

За злісне ухилення від явки до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду свідок несе адміністративну відповідальність (ч. 1 ст. 1853 КУпАП, ст. 1854 КУпАП).

До свідка може бути застосовано процесуальну відповідальність за нез'явлення за викликом без поважних причин - привід (ст. 140 КПК України) або грошове стягнення (ч. 1 ст. 139 КПК України).

Експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань (ч. 1 ст. 69 КПК України).

Судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, а також у випадках і на умовах, визначених Законом України «Про судову експертизу» (ст. 7), судові експерти, які не є працівниками зазначених установ.

Як судові експерти можуть залучатися особи, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності (ст. 10 ЗУ «Про судову експертизу»). Залучення експерта та спеціаліста є формами використання спеціальних знань у кримінальному

провадженні. Однак на відміну від спеціаліста, експерт залучається: а) до участі в провадженні шляхом винесення відповідного процесуального акта - постанови слідчого, прокурора або ухвали суду, слідчого судді; б) для виконання самостійних експертних досліджень, тобто проводить їх поза рамками будь-яких інших процесуальних дій, в той час як спеціаліст бере участь у процесуальних діях, здійснюваних слідчим або судом; в) для дачі експертного висновку (ст. 101 КПК України), який відповідно до ч. 2 ст. 84 КПК України, є процесуальним джерелом доказів.

Спеціальні знання - це знання, які лежать в основі відповідних спеціальностей та спеціалізації. Експерт повинен мати спеціальні знання у галузі науки, техніки, мистецтва тощо, які необхідні і достатні для того, щоб дати висновок з питань, що виникають під час досудового розслідування і судового розгляду. Спеціальні знання набуваються в процесі навчання і практичної діяльності за певною спеціальністю (фахом). Судовими експертами можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку в спеціалізованих установах Міністерства юстиції України та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності (ст. 10 Закону України «Про судову експертизу»).

Не можуть бути експертами особи, які перебувають у службовій або іншій залежності від сторін кримінального провадження, потерпілого або які раніше були ревізорами в цьому ж кримінальному провадженні.

Права експерта закріплено у ч. 3 ст. 69 КПК України та ст. 13 Закону України «Про судову експертизу».

Експерт має право:

- знайомитися з матеріалами кримінального провадження, що стосуються

предмета дослідження;

- заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів і зразків та вчинення інших дій, пов'язаних з проведенням експертизи;

- бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предметів та об'єктів дослідження;

- викладати у висновку експертизи виявлені в ході її проведення відомості, які мають значення для кримінального провадження і з приводу яких йому не були поставлені питання;

- ставити питання, що стосуються предмета та об'єктів дослідження, особам, які беруть участь у кримінальному провадженні;

- одержати винагороду за виконану роботу та відшкодування витрат, пов'язаних із проведенням експертизи і викликом для давання пояснень чи показань, у разі, якщо проведення експертизи не є службовим обов'язком особи, яка залучена як експерт;

- заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом;

- користуватися іншими правами, передбаченими Законом України «Про судову експертизу».

Експерт не має права за власною ініціативою збирати матеріали для проведення експертизи. Експерт може відмовитися від давання висновку, якщо поданих йому матеріалів недостатньо для виконання покладених на нього обов'язків. Заява про відмову має бути вмотивованою.

Експерт зобов'язаний:

- особисто провести повне дослідження і дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на поставлені йому запитання, а в разі необхідності - роз'яснити його;

- прибути до слідчого, прокурора, суду і дати відповіді на питання під час допиту;

- забезпечити збереження об'єкта експертизи. Якщо дослідження пов'язане з повним або частковим знищенням об'єкта експертизи або зміною його властивостей, експерт повинен одержати на це дозвіл від особи, яка залучила експерта;

- не розголошувати без дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду відомості, що стали йому відомі у зв'язку з виконанням обов'язків, або не повідомляти будь-кому, крім особи, яка його залучила, чи суду про хід проведення експертизи та її результати;

- заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених КПК.

Експерт невідкладно повинен повідомити особу, яка його залучила, чи суд, що доручив проведення експертизи, про неможливість проведення експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів.

У разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення експерт невідкладно заявляє клопотання особі, яка призначила експертизу, чи суду, що доручив її проведення, щодо його уточнення або повідомляє про неможливість проведення експертизи за поставленим запитанням або без залучення інших осіб.

Слід зауважити, що до обов'язків експерта не входить вирішення питань

правового характеру, оскільки це предмет професійної діяльності слідчого, прокурора, судді.

За завідомо неправдивий висновок (ст. 384 КК України), відмову без поважних причин від виконання покладених обов'язків у суді (ст. 385 КК України), експерт несе кримінальну відповідальність. За неповагу до суду (ч. 1 ст. 1853 КУпАП) чи злісне ухилення від явки до органів досудового розслідування чи прокурора (ст. 1854 КУпАП) експерт несе адміністративну відповідальність.

Спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань й навичок (ч. 1 ст. 71 КПК України).

Для залучення спеціаліста до участі у провадженні процесуальних дій закон не вимагає винесення постанови. Підставою участі спеціаліста у справі є виклик до слідчого, прокурора, суду. Про його участь обов'язково вказується у протоколі процесуальної дії.

Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду.

Спеціаліст може звертати увагу учасників кримінального провадження на обставини, пов'язані з виявленням, закріпленням та дослідженням доказів, давати пояснення з приводу спеціальних питань, які виникають під час проведення процесуальних дій шляхом надання усних консультацій або письмових

роз'яснень, надавати технічну допомогу. Для цих цілей можуть запрошуватись незаінтересовані у результатах справи особи різних професій, котрі мають вищу чи середню освіту і систематичну підготовку за конкретною спеціальністю, а також досвід роботи у певній сфері виробництва, науки, культури й ремесла.

На відміну від експерта, який здійснює самостійні експертні дослідження, тобто провадить їх поза рамками будь-яких інших процесуальних дій, та які вимагають відповідних умов і часу (досліди, дії з порівняння й ідентифікації об'єктів, складні обчислення, тощо), спеціаліст, даючи роз'яснення, позбавлений можливості проводити будь-які дослідження, крім тих, які складають логічні умовиводи з використанням спеціальних знань. Причому ці висновки повинні бути доступні сприйняттю й розумінню неспеціалістів, у тому числі й умовах судового засідання, бо вони становлять зміст роз'яснень. Сторони кримінального провадження мають право під час судового розгляду заявляти клопотання про залучення спеціаліста або використання його пояснень і допомоги.

Спеціаліст має право:

- ставити запитання учасникам процесуальної дії з дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду;

- користуватися технічними засобами, приладами та спеціальним обладнанням;

- звертати увагу сторони кримінального провадження, яка його залучила, або суду на характерні обставини чи особливості речей і документів;

- знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження;

- одержувати винагороду за виконану роботу та відшкодування витрат, пов'язаних із його залученням до кримінального провадження;

- заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом.

Спеціаліст зобов'язаний:

- прибути за викликом до слідчого, прокурора, суду і мати при собі необхідні технічне обладнання, пристрої та прилади;

- виконувати вказівки сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду та давати пояснення з поставлених питань;

- не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі спеціалісту у зв'язку з виконанням його обов'язків;

- заявити самовідвід за наявності визначених законом обставин.

У разі неприбуття до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття на спеціаліста судом покладаються всі витрати, пов'язані з оголошенням перерви в судовому засіданні. Прибуття до суду спеціаліста забезпечується стороною кримінального провадження, яка заявила клопотання про його виклик. Суд сприяє сторонам кримінального провадження у забезпеченні явки зазначених осіб шляхом здійснення судового виклику. Закон не передбачає застосування до спеціаліста приводу. У разі необхідності у кримінальному провадженні перекладу пояснень, показань або документів сторони кримінального провадження або слідчий суддя чи суд залучають

відповідного перекладача (сурдоперекладача) (ч. 1 ст. 68 КПК України).

Перекладачем може бути будь-яка об'єктивна й незаінтересована у результатах кримінального провадження особа, яка володіє мовою, якою ведеться судочинство, а також мовою, якою володіють та користуються будь-які учасники процесу.

Перекладач має право:

- ставити запитання з метою уточнень для правильного перекладу;
- знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження;
- одержати винагороду за виконаний переклад та відшкодування витрат, пов'язаних із його залученням до кримінального провадження;
- заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом.

Перекладач зобов'язаний:

- прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду;
- заявити самовідвід за наявності законних обставин;
- здійснювати повний і правильний переклад, посвідчувати правильність перекладу своїм підписом;

- не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі перекладачу у зв'язку з виконанням його обов'язків.

Перед початком процесуальної дії сторона кримінального провадження, яка залучила перекладача, слідчий суддя чи суд пересвідчуються в особі і компетентності перекладача, з'ясовують його стосунки з підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим, свідком і роз'яснюють його права і обов'язки. Компетентність перекладача перевіряється шляхом вивчення наданих ним документів, що підтверджують його знання мови, переклад якої здійснюється, інших документів (диплом про закінчення відповідного навчального закладу, довідка з місця роботи на посаді перекладача).

За завідомо неправильний переклад (ст. 384 КК України) або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків (ст. 385 КК України) перекладач несе кримінальну відповідальність. За злісне ухилення від явки до органів досудового розслідування чи прокурора (ст. 1854 КУпАП) перекладач несе адміністративну відповідальність.

Секретар судового засідання є учасником кримінального провадження, на якого покладається організаційне забезпечення судового провадження. Він є працівником суду якого не віднесено до кола учасників судового провадження. Стаття 73 КПК України передбачає, що секретар судового засідання:

- здійснює судові виклики і повідомлення;
- перевіряє наявність та з'ясовує причини відсутності осіб, яких було викликано до суду, і доповідає про це головуючому;
- забезпечує контроль за повним фіксуванням судового засідання

технічними засобами;

- веде журнал судового засідання;
- оформляє матеріали кримінального провадження в суді;
- виконує інші доручення головуєчого в судовому засіданні.

До участі в кримінальному провадженні головуєчим у судовому засіданні може залучатися судовий розпорядник. Судовий розпорядник є учасником кримінального провадження, на якого покладається організаційно-технічне забезпечення судового провадження. Судовий розпорядник вирішує питання, які стосуються організації та проведення конкретного судового засідання, порядок вирішення яких, як правило, не регулюється процесуальним законодавством. До кола учасників судового провадження судовий розпорядник не входить.

Судовий розпорядник:

- забезпечує належний стан зали судового засідання і запрошує до неї учасників кримінального провадження;
- оголошує про вхід суду до зали судового засідання і вихід суду із неї;
- стежить за дотриманням порядку особами, присутніми у залі судового засідання;
- приймає від учасників кримінального провадження та передає документи і матеріали суду під час судового засідання;
- виконує розпорядження головуєчого про приведення до присяги свідка, експерта;

- виконує інші розпорядження головуючого, пов'язані із забезпеченням умов, необхідних для здійснення судового провадження.

Вимоги судового розпорядника, пов'язані із виконанням обов'язків, передбачених цією статтею, є обов'язковими для всіх осіб, присутніх у залі судового засідання.

У разі відсутності в судовому засіданні розпорядника його функції виконує секретар судового засідання.

Понятий - це незаінтересована особа, яка на запрошення слідчого, прокурора присутня при провадженні слідчих (розшукових) дій і своїм підписом засвідчує відповідність записів у протоколі виконаним діям.

Слідчий, прокурор зобов'язаний запросити не менше двох незаінтересованих осіб (понятих) для:

- пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання;
- огляду трупа, в тому числі пов'язаного з ексгумацією;
- слідчого експерименту;
- освідчування особи.

Винятками є випадки застосування безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії. Поняті можуть бути запрошені для участі в інших процесуальних діях, якщо слідчий, прокурор

вважатимуть це за доцільне.

Участь понятих є обов'язковою при проведенні обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи незалежно від застосування технічних засобів фіксування.

Понятими не можуть бути потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, працівники правоохоронних органів, а також особи, заінтересовані в результатах кримінального провадження.

Зазначені особи можуть бути допитані під час судового розгляду як свідки проведення відповідної слідчої (розшукової) дії.

Поняті мають право:

- робити зауваження з приводу проведення слідчих (розшукових) дій, які мають бути занесені в протокол;
- на відшкодування витрат у зв'язку з викликом для участі в слідчих діях;
- за наявності відповідних підстав - на забезпечення безпеки.

Поняті зобов'язані:

- бути присутніми під час провадження слідчих (розшукових) дій;
- по закінченню слідчих (розшукових) дій завірити своїм підписом в протоколі факт, зміст і результати цієї дії;
- на вимогу слідчого, прокурора не розголошувати відомості щодо

проведеної процесуальної дії (ч. 3 ст. 66 КПК України).

У протоколі слідчої дії має бути вказана точна адреса понятих. При необхідності вони можуть бути допитані під час судового розгляду як свідки проведення відповідної слідчої (розшукової) дії.

2. Відводи суб'єктів кримінального провадження.

Метою застосування інституту відводів є:

1) належне виконання завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК України);

2) забезпечення всебічного, повного та неупередженого дослідження обставин кримінального провадження;

3) винесення законного, обґрунтованого і справедливого рішення в кожному кримінальному провадженні.

Слідчий суддя, суддя або присяжний не може брати участь у кримінальному провадженні:

- якщо він є заявником, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, близьким родичем чи членом сім'ї слідчого, прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, заявника, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача;

- якщо він брав участь у цьому провадженні як свідок, експерт,

спеціаліст, перекладач, слідчий, прокурор, захисник або представник;

- якщо він особисто, його близькі родичі чи члени його сім'ї заінтересовані в результатах провадження;

- за наявності інших обставин, які викликають сумнів у його неупередженості;

- у випадку порушення встановленого частиною третьою статті 35 КПК порядку визначення слідчого судді чи судді для розгляду справи.

У складі суду, що здійснює судове провадження, не можуть бути особи, які є родичами між собою.

Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні під час досудового розслідування, не має права брати участі у цьому ж провадженні в суді першої, апеляційної і касаційної інстанцій, при перегляді судових рішень Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами.

Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні в суді першої інстанції, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах апеляційної і касаційної інстанцій, при перегляді судових рішень Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами, а також у новому провадженні після скасування вироку або ухвали суду першої інстанції.

Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні в суді апеляційної інстанції, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах першої і касаційної інстанцій, при перегляді судових рішень Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами, а також у новому провадженні після скасування вироку або ухвали суду апеляційної інстанції.

Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні в суді касаційної інстанції, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах першої і апеляційної інстанцій, при перегляді судових рішень Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами, а також у новому провадженні після скасування вироку або ухвали суду касаційної інстанції.

Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні при перегляді судових рішень Верховним Судом України, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах першої, апеляційної і касаційної інстанцій та при перегляді судових рішень за нововиявленими обставинами.

Прокурор, слідчий не має права брати участь у кримінальному провадженні:

- якщо він є заявником, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, членом сім'ї або близьким родичем сторони, заявника, потерпілого, цивільного позивача або цивільного відповідача;

- якщо він брав участь у цьому ж провадженні як слідчий суддя, суддя, захисник або представник, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач;

- якщо він особисто, його близькі родичі чи члени його сім'ї заінтересовані в результатах кримінального провадження або існують інші обставини, які викликають обґрунтовані сумніви в його неупередженості.

Попередня участь прокурора у цьому ж кримінальному провадженні в суді першої, апеляційної і касаційної інстанцій, у провадженні при перегляді судових рішень Верховним Судом України як прокурора не є підставою для його відводу.

Захисником, представником не має права бути особа, яка брала участь у

цьому ж кримінальному провадженні як слідчий суддя, суддя, присяжний, прокурор, слідчий, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, експерт, спеціаліст, перекладач.

Особа не має права брати участь у цьому ж кримінальному провадженні як захисник або представник також у випадках:

1) коли вона у цьому провадженні надає або раніше надавала правову допомогу особі, інтереси якої суперечать інтересам особи, яка звернулася з проханням про надання правової допомоги;

2) зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю (зупинення дії свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю або його анулювання) в порядку, передбаченому законом;

3) коли вона є близьким родичем або членом сім'ї слідчого, прокурора, потерпілого або будь-кого із складу суду.

Спеціаліст, перекладач, експерт, секретар судового засідання не мають права брати участі в кримінальному провадженні та відводяться за підставами, передбаченими частиною першою статті 77 КПК, з тим обмеженням, що їх попередня участь у цьому кримінальному провадженні як спеціаліста, перекладача, експерта і секретаря судового засідання не може бути підставою для відводу.

Спеціаліст, експерт, крім того, не має права брати участі в кримінальному провадженні, якщо він проводив ревізію, перевірку тощо, матеріали яких використовуються у цьому провадженні.

Заява про відвід. За наявності підстав, передбачених статтями 75 - 79 КПК

України, слідчий суддя, суддя, присяжний, прокурор, слідчий, захисник, представник, експерт, спеціаліст, перекладач, секретар судового засідання зобов'язані заявити самовідвід. За цими ж підставами їм може бути заявлено відвід особами, які беруть участь у кримінальному провадженні.

Заяви про відвід можуть бути заявлені як під час досудового розслідування, так і під час судового провадження.

Заяви про відвід під час досудового розслідування подаються одразу після встановлення підстав для такого відводу. Заяви про відвід під час судового провадження подаються до початку судового розгляду. Подання заяви про відвід після початку судового розгляду допускається лише у випадках, коли підстава для відводу стала відома після початку судового розгляду.

Відвід повинен бути вмотивованим.

У разі заявлення відводу слідчому судді або судді, який здійснює судове провадження одноособово, його розглядає інший суддя цього ж суду, визначений у порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу. У разі заявлення відводу одному, кільком або всім суддям, які здійснюють судове провадження колегіально, його розглядає цей же склад суду.

Усі інші відводи під час досудового розслідування розглядає слідчий суддя, а під час судового провадження - суд, який його здійснює.

При розгляді відводу має бути вислухана особа, якій заявлено відвід, якщо вона бажає дати пояснення, а також думка осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Питання про відвід вирішується в нарадчій кімнаті вмотивованою ухвалою слідчого судді, судді (суду). Заява про відвід, що

розглядається судом колегіально, вирішується простою більшістю голосів.

Якщо повторно заявлений відвід має ознаки зловживання правом на відвід з метою затягування кримінального провадження, суд, який здійснює провадження, має право залишити таку заяву без розгляду.

У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) слідчого судді кримінальне провадження передається на розгляд іншому слідчому судді.

У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) судді, який здійснює судове провадження одноособово, справа розглядається в тому самому суді іншим суддею.

У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) одного чи кількох суддів із складу суду або всього складу суду, якщо справа розглядається колегією суддів, справа розглядається в тому самому суді тим самим кількісним складом колегії суддів без участі відведених суддів із заміною останніх іншими суддями або іншим складом суддів. Слідчий суддя, суддя (судді), на розгляд яких передається кримінальне провадження або справа, визначається у порядку, встановленому ч. 3 ст. 35 КПК.

Якщо після задоволення відводів (самовідводів) неможливо утворити новий склад суду, то вирішується питання про передання кримінального провадження до іншого суду в порядку, передбаченому цим Кодексом.

У разі задоволення відводу слідчого, прокурора у кримінальному провадженні повинні бути невідкладно призначені відповідно інший слідчий - керівником органу досудового розслідування або інший прокурор - керівником органу прокуратури.

У разі задоволення відводу експерта, спеціаліста або перекладача до кримінального провадження повинні бути залучені інші учасники у строк, визначений слідчим суддею, судом.

У разі задоволення відводу захисника, представника слідчий суддя, суд роз'яснює підозрюваному, обвинуваченому, потерпілому, цивільному позивачу, цивільному відповідачу його право запросити іншого захисника, представника та надає йому для цього під час досудового розслідування не менше двадцяти чотирьох годин, а під час судового провадження - не менше сімдесяти двох годин. Якщо підозрюваний, обвинувачений у кримінальному провадженні, коли залучення захисника є обов'язковим, протягом цього часу не запросить іншого захисника, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд самостійно залучають захисника в порядку, передбаченому ст. 49 КПК України.